

Samuel Johnson és un dels noms indiscutibles de la literatura anglesa, no només de la seva època, el segle XVIII, sinó de tots els temps. Conegut sobretot pel seu 'Diccionari' però també per la biografia que va escriure d'ell el seu amic James Boswell, la seva vida i obra continuen sent avui motiu d'atracció i inspiració

Samuel Johnson, enginy, saviesa i excentricitat

MAURICIO BACH

Considera Harold Bloom a *El cànon occidental* que Samuel Johnson (1709-1784), conegut com el doctor Johnson, "és per a Anglaterra com Emerson per als Estats Units, Goethe per a Alemanya i Montaigne per a França: la saviesa nacional". I a *Genís* apunta que "continua sent el més gran de tots els crítics literaris".

Malgrat aquests elogis tan encesos, és bastant probable que bona part dels lectors actuals no hagin llegit res de Johnson i la seva figura els resulti difusa o directament desconeguda; i pot ser que passi una cosa similar amb el nord-americà Emerson, a qui també esmenta Bloom. I, tot i això, ambdós són, en efecte, figures crucials en la construcció de les seves respectives literatures nacionals i a més comparteixen un altre tret interessant: van ser aglutinadors d'un potent nucli intel·lectual, en el cas de Johnson al Londres del XVIII i en el d'Emerson a Concord un segle després, en la comunitat transcendentalista que va germinar al seu voltant.

Samuel Johnson és com a mínim tres coses alhora: d'una banda, un home de lletres –assagista, lexicògraf, poeta, narrador...–, que ocupa una posició central en la història de la literatura anglesa del segle XVIII. D'una altra, un erudit d'excel·lent retòrica, procliu a llançar sentències que han perviscut al llarg dels segles com a exemples del *wit* (en-

descripcions heterodoxes

El 'Diccionari' de Samuel Johnson és pròdig en descripcions lexicogràficament heterodoxes, en les quals l'autor incorpora opinions personals i un peculiar sentit de l'humor. A continuació, unes quantes mostres:

ART: El poder de fer una cosa que no hem après de la natura ni de l'instint (caminar és natural; ballar, un art).

CULTURA (segona acceptió): Exercici pel qual un millora o progressa.

EMIGRAR: Desplaçar el cos, per voluntat pròpia o per coacció, d'un país a un altre.

ESMUNYEDÍS: Persona que llisca per la societat de manera que és molt complicat atrapar-la o fixar les seves intencions.

ESTUPEFACCIÓ: Sorpresa, que no s'ha de confondre amb la por o la meravella. En cert sentit es tracta d'una paraula obsoleta: al nostre món ja no hi ha gaire lloc per a la sorpresa.

GASETA: Publicació plena de notícies, destinada a incrementar el nivell de la intel·ligència

pública, la temperatura moral d'un país.

LEXICÒGRAF: Autor de diccionaris. Es tracta d'un addicte inofensiu que es dedica a rastrejar l'origen i significat de les paraules.

NACIONAL (segona acceptió): Fanàtic d'un país on va néixer per atzar.

NOVEL·LA: Relat no excessivament llarg, en general dedicat a l'amor.

POLÍTIC (segona acceptió): Home versat en les arts de l'artifici, especialista en matèria d'espectacles.

SOBRETAULA: Conversa sobre menjar i beguda que té lloc després de dinar o beure. També es diuen així els discursos o entreteniments que al comensal li endarrerixen el moment anhelat d'aixecar-se de la taula.

giny) anglès, moltes d'elles incloses en la descomunal biografia que li va dedicar l'escocès James Boswell, *Vida de Samuel Johnson*. I és sobretot aquest llibre el responsable d'haver-lo convertit en la tercera cosa rellevant que és: un personatge, paradoxal barreja del molt britànic *common sense* (sentit comú) i de la no menys britànica excentricitat. A través de la mirada devota de Boswell, que anota tot el que fa i qualsevol ocurrència que surt de la boca d'aquest fervent *tory* i devot anglicà, d'opinions contundents i que podria haver patit un trastorn obsessiu compulsiu (com s'ha deduit d'algun dels retrats que li va fer Joshua Reynolds), Johnson adquireix una dimensió gairebé falstaffiana. De fet, qui tingui curiositat, pot rescatar un memorable episodi de la sèrie de Rowan Atkinson *L'escurçó negre* en què Robbie Coltrane encarna un hilarant doctor Johnson buscant mecenes per al seu famós diccionari, del qual parlarem ben aviat. L'episodi es permet algun disbarat històric com fer-lo conviure en el temps amb els romàntics Byron i Shelley, però és un bon exemple d'aquest caràcter de personatge amb un punt còmic que envolta Johnson.

Però tornem a l'home de lletres. Fill d'un llibreter, Samuel Johnson va estudiar a Oxford, però la seva precària situació econòmica el va fer abandonar la universitat abans de graduar-se. Va treballar com a preceptor i com a mestre d'escola, als vint-i-cinc anys es va casar amb Elisabeth Porter, una vídua vint-i-un anys més gran que ell, i el 1737 va arribar a Londres sense gairebé res de diners, acompanyat per un exalumne de nom David Garrick, que acabaria convertit en el gran actor shakespearà del període. Es va guanyar amb prou feines la vida col·laborant en publicacions com *The Gentleman's Magazine*, va escriure poesia, assaig i cròniques, i el 1747 va emprendre una obra d'envergadura: el conegut com a *Diccionari de Samuel Johnson*, del qual ara es publica en castellà una encertada selecció a càrrec de l'escriptor Gonzalo Torné.

El diccionari li va donar un enorme prestigi, però no una situació econòmica més estable. L'obra va ser un encàrrec d'un grup de llibrers londinencs, que li van oferir 1.500 guinees per posar-lo en marxa. Una quantitat escassa per als set anys que va necessitar l'erudit per completar la ingent tasca. Per això, durant la redacció va buscar un mecenes i el va trobar en Lord Chesterfield (l'autor de les imprescindibles *Cartes al seu fill*), amb qui, tot i això, no va mantenir una relació gaire cordial. >

BIBLIOGRAFIA

El diccionari de Samuel Johnson
EDICIÓ DE G. TORNÉ
DEBATE

James Boswell
Vida de Samuel Johnson
ACANTILADO

Samuel Johnson
Ensayos literarios. Shakespeare, Vidas de poetas i The Rambler
GALAXIA GUTENBERG

Prefacio a Shakespeare
ACANTILADO

Viaje a las islas occidentales de Escocia
KRR

Historia de Rasselas, príncipe de Abisinia
BERENICE

Giorgio Manganelli
Vida de Samuel Johnson
GATOPARDO EDICIONES